Hrobka rodiny Stadionů

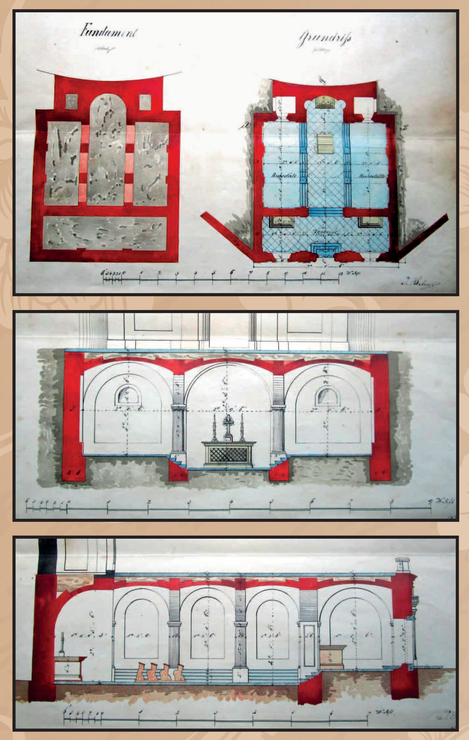

Svatá Anna, dokumentace na výstavbu stadionské hrobky, půdorys, řezy a plány se pravděpodobně vztahují k rozpočtu datovaného do roku 1866 (SOA Plzeň-Klášter).

Na základě poslední vůle hraběte Filipa ze Stadionu nechal Bedřich ze Stadionu kostel opravit a vybudovat hrobku. Hrobka byla vestavěna přímo do podzemí centrálního prostoru kostela před hlavní oltář.

Dle projektu se jednalo o trojlodní podzemní prostor s předsíní. Střední část hrobky byla zakončena apsidou s oltáříkem. Po bocích tohoto prostoru se otevíraly 2 klenuté sklípky pro uložení rakví, dle výkresu tu měly být proti sobě uloženy 3 a 3 rakve. Centrální prostor hrobky byl sklenut na 4 pilíře. Nad podlahu před oltářem vystupoval zděný sarkofág o rozměrech 3,45 x 2,54 m se stadionským znakem a nápisy. Po stranách nápisové desky byly umístěny výklenky, celý sarkofág byl ohrazen kovovým zábradlím.

V letech 1965–1968 byla hrobka zcela zdevastována. Výsledky vandalské činnosti měla možnost na místě spatřit komise zabývající se záchranou kostela, která místo v roce 1968 navštívila. Uprostřed kostela stálo ohniště ohrazené kameny z rozbořeného sarkofágu. Na improvizovaných roštech vytvořených z mříží ležely ohořelé mumie členů hraběcí rodiny. Další zbytky lidských těl se povalovaly v okolí kostela.

Hlavní oltář v kostele sv. Anny, před oltářem stojí sarkofág rodiny Stadionů; foto z počátku 20. století.

Zprávy o událostech na Svaté Anně prošly za železnou oponu a odezva na sebe nedala dlouho čekat. Příbuzní koutské vrchnosti žijící v Německu se prostřednictvím svého právního zástupce začali o politováníhodnou aféru zajímat. Mezitím byly ostatky zvěčněných Stadionů posbírány v kostele i po jeho okolí a 15. května 1969 zakopány na všerubském hřbitově. Dle zápisů z MNV byly mumie uloženy do dvou rakví a pietně pohřbeny dle tehdy platných předpisů. Schönbornové se však z pochopitelných důvodů snažili získat pozůstatky svých příbuzných a osobně je pohřbít na důstojném a především klidném místě. Ostatky byly tedy znovu vykopány a převezeny na folmavskou celnici, kde je osobně převzal hrabě Zdenko Schönborn.

Hrobka je dnes nepřístupná, protože bylo schodiště do podzemí v 70. letech 20. století zabetonováno. Podobu hrobky nebo jednu z jejích variant přibližuje plánová dokumentace z roku 1865, ale zda byla hrobka podle tohoto plánu skutečně vystavěna, se nedozvíme. Stejně tak jako se nedozvíme skutečný počet pochovaných v této hrobce.

PLZEŇSKÝ KRAJ

© Zdeněk Procházka, 2017

Ves Hájek se Svatou Annou na hraniční mapě
z roku 1707 (NA Praha, sbírka SMP, i. č. 366).

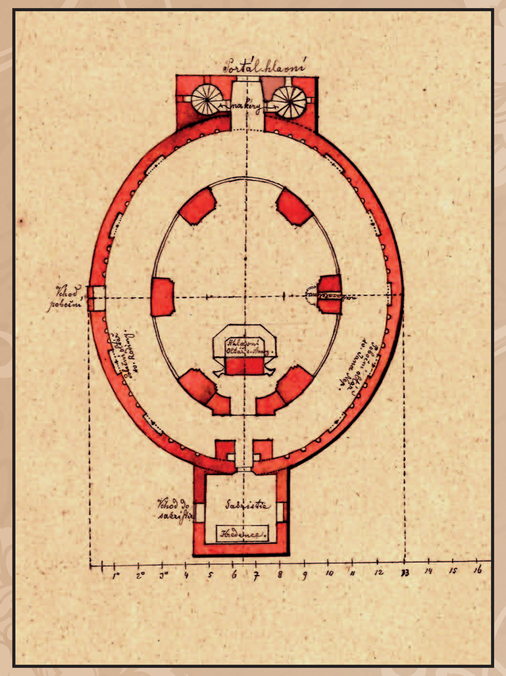

Svatá Anna, plánek kostela na kolorované perokresbě
pátera Hippolyta Randy
(archiv Muzea Chodska v Domažlicích).

Popis poutního kostela

Stavba založená na pravidelném eliptickém půdorysu, se skládá z vysoké rotundy, kterou obklopuje nižší ambit s ochozem a emporami. Původně měl chrám 3 věže. Dvě, dnes již neexistující, stávaly nad vstupní předsíní. Třetí, hlavní věž se zvonicí, vystupuje z kostelní stavby na protilehlé straně kostela. Centrální rotunda, která vytváří prostor chrámové lodi, se vypíná nad pultové střechy ambitů do výšky 19 metrů.

Vnější obvod chrámové lodi nechal barokní stavitel Gilmetti ozdobit šesti sochami světců v nadživotní velikosti. Dnes stojí na svém místě pouze socha sv. Václava, patrona české země, která shlíží směrem k Brůdku. Torza kamenných soch z venkovního ochozu leží při stěnách ambitů.

Do svatyně vedly původně dva vstupy. Boční vchod byl při poslední opravě zazděn. Hlavní vstup ústí do malé předsíně, ze které je možné projít ambity do prostoru centrální rotundy. Z předsíně působí členitý a četnými průhledy obohacený interiér kostela nejmocnějším dojmem.

Nejvýznamnějšími zdobnými prvky, které barevně dotvářely celý interiér stavby, byly nástěnné a nástropní malby, datované do let 1725 a 1727. Zatímco fresky v kupoli rotundy zůstaly zachovány, nástěnné fresky jsou od 70. let 20. století zabíleny. Čtyři evangelisté, kteří shlížejí z výšin kostelní kupole, mají vystřílené oči. Je to trvalá památka na vojáky, kteří po osvobození v roce 1945 obsadili zdejší kostel.

Na protilehlé straně stropu, v prostoru nad oltářem, zobrazil malíř velký znak donátorů kostela – hrabat Stadionů.

Kostelní mobiliář byl v 50. a 60. letech 20. století beze zbytku zničen. Přetrval pouze starý obraz přenesený do kostela z původní dřevěné kapličky. Ten však byl ukraden na počátku 90. let 20. století. V současné době je zde umístěna jeho novodobá kopie.

PLZEŇSKÝ KRAJ

© Zdeněk Procházka, 2017

Kostel sv. Anny v období od konce 2. světové války do pádu Železné opony

Svatá Anna, pohled do lodi, v popředí rozbitý sarkofág, v roce 1965, stav po útocích vandalů.

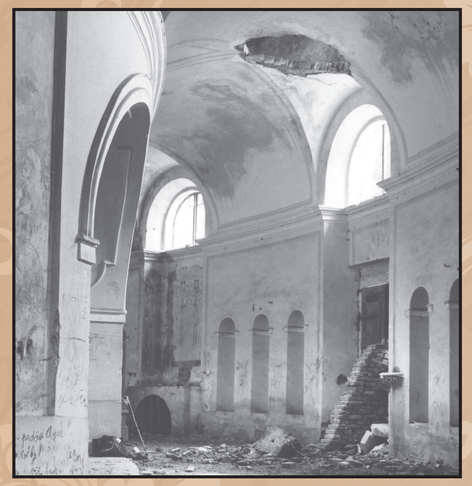

Svatá Anna, boční ambity v roce 1965.

Hlavní oltář v kostele sv. Anny, před oltářem stojí sarkofág rodiny Stadionů; foto z počátku 20. století.

Na samém konci války byl kostel poškozen střelbou, jednalo se především o věž roztříštěnou zásahem šrapnelu, ve které byli pravděpodobně ukryti němečtí ostřelovači. Zdemolována byla rovněž střecha fary, poškozeno zdivo a vytlučena okna ve všech objektech, které na Tanaberku tehdy stály. Již v létě téhož roku byly vyčísleny škody a začalo se s opravou.

Od 50. let 20. století přestal Tanaberk pro kulturní veřejnost existovat. Do pozadí ustoupily a zcela se vytratily všechny kulturní, společenské i duchovní hodnoty, kterými poutní místo v dřívějších dobách oplývalo. Po válce obsadili tanaberskou faru vojáci, kteří střežili státní hranici. Kostel používali jako stáj pro koně, kteří byli uvázáni v ambitech i u hlavního oltáře. Právě oni zahájili likvidaci interiéru a zařízení kostela.

V období kolem roku 1950 zmizela z tanaberského návrší turistická ubytovna s hospodou a budova fary ji zanedlouho následovala. Teprve v 60. letech 20. století se začaly ozývat první kritické hlasy žádající zásadní změnu v přístupu k pustnoucí památce. V roce 1963 byl kostel vyhlášen kulturní památkou. Výsledky vandalské činnosti měla možnost na místě spatřit komise zabývající se záchranou kostela, která místo v roce 1968 navštívila.

26. července 1970 se konala ještě v nedokončeném kostele mše, které se zúčastnilo asi 1 000 věřících.

PLZEŇSKÝ KRAJ

© Zdeněk Procházka, 2017

Marco Antonio Gilmetti
(také Marcantonio Gilmetti)

Barokní stavitel M. A. Gilmetti se narodil v roce 1662 v severoitalském městě Como v kraji podalpinských jezer. Je nejspíš autorem cenných architektonických plánů zámku v Chudenicích z roku 1684. Podle zápisu matriky v Poběžovicích uzavřel dne 22. 1. 1686 „zedník“ M. A. Gilmett sňatek s Barbarou, dcerou Jana Spinnerla, měšťana, řezníka a senátora z Poběžovic. Vedl stavbu dominikánského kostela sv. Vavřince v Klatovech. Mimo farního a poutního kostela sv. Anny na Tanaberku, se podílel na stavbách v Poběžovicích, Chudenicích, Nýrsku, na Javorné a Čachrově, kde v roce 1730.

Gilmetti pracoval několik desetiletí v Klatovech a okolí. V r. 1692 upravil průčelí klatovského kostela Narození P. Marie. V letech 1694 - 1707 ve městě definitivně dokončil, pod vlivem severoitalské renesance, klášterní kostel sv. Vavřince při bývalém dominikánském klášteru (vyhořel r. 1689, 1786 zrušen, chrám obnoven až v r. 1866). Souběžně s výstavbou sv. Anny na Tanaberku zahájenou r. 1712 a dokončenou r. 1717, řídil ještě stavební práce na kostele Čtrnácti sv. pomocníků v Nýrsku. Stavba tohoto kostela, který stál na náměstí v tzv. Dolním Nýrsku, byla zahájena rovněž v r. 1712. Mezi další stavební práce patří rozšíření kaple sv. Anny v Javorné v letech 1718 - 1721.

PLZEŇSKÝ KRAJ

© Zdeněk Procházka, 2017

1700 - 1799

Poutní kostel sv. Anny, původní podoba se dvěma vystupujícími věžemi a pásem arkýřovitých přístavků nad bočními ambity. Na věži je zobrazen patrně znak patrona kostela – rodu Stadionů. Rytina, jejíž autorem je W. Hoffmann, je uložena v archivu Strahovského kláštera v Praze.

1703
František Pajer (Payer) po zázračném uzdravení nechal z vděčnosti ke sv. Anně postavit kapli na vrchu Tanaberk

1704
stavba kaple

1706
kaple vysvěcena

1712
započata stavba nového poutního kostela

1717
stavba kostela dokončena

1723
u kostela postaven poutnický dům

1740
kostel předán Stadionům - koutské vrchnosti

1747
dokončena stavba fary a kostel sv. Anny na Tanaberku se stává samostatnou farností

1768
zasáhl kopuli hlavní věže blesk

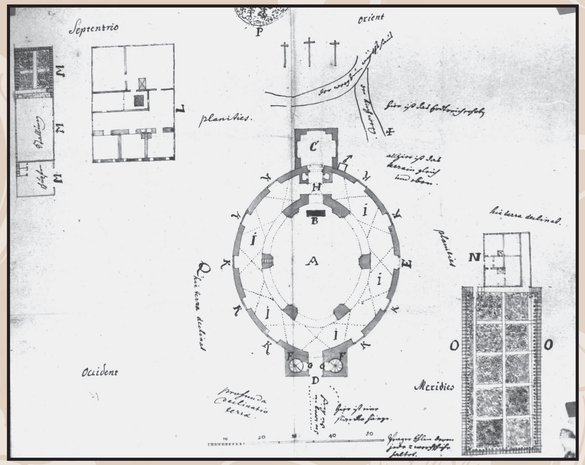

Plán poutního místa s kostelem z roku 1740 (SOA Plzeň-Klášter).

PLZEŇSKÝ KRAJ

© Zdeněk Procházka, 2017

1800 - 1899

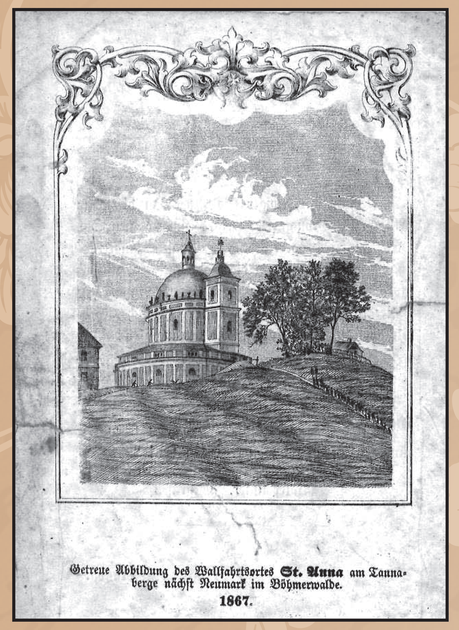

Spisek s dějinami Svaté Anny vydaný v roce 1867 Hippolytem Randou.

Kostel svaté Anny s farou kolem roku 1890, kostel má ještě vysokou kupoli krovu, která byla sňata v roce 1897.

1809
přepadly Tanaberskou farnost francouzští vojáci, kteří si odnesli kromě stříbra i ostatky sv. Anny uložené v pacifikálu

1865
požár poutního kostela, při kterém se zachránil pouze obraz sv. Anny z hlavního oltáře požárem kostel ztrácí svoji architektonickou podobu

1867
znovuvysvěcení kostela

1897
pro těžkou konstrukci krovu byla sňata kupole z centrální části kostela

1898
členové Klubu českých turistů koupili od koutské vrchnosti hostinec a na Tanaberku vznikla turistická ubytovna a hospůdka

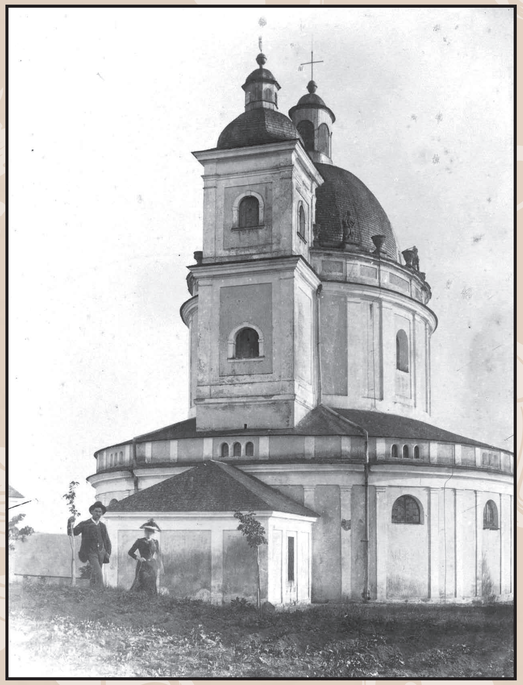

Kostel svaté Anny s vysokou kupolí, foto před rokem 1897 (Muzeum Chodska v Domažlicích).

PLZEŇSKÝ KRAJ

© Zdeněk Procházka, 2017

1900 - 1999

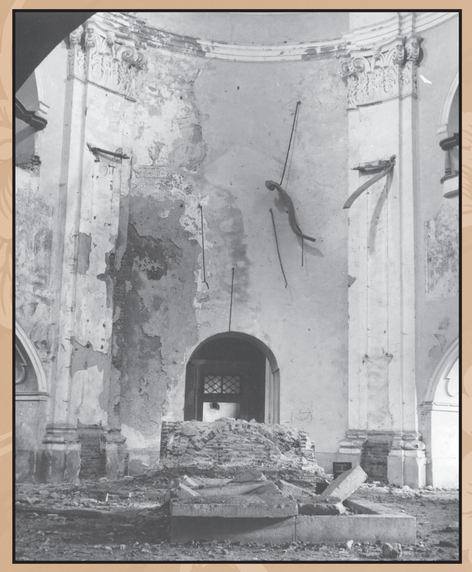

Svatá Anna, pohled do lodi, v popředí rozbitý sarkofág, v roce 1965, stav po útocích vandalů.

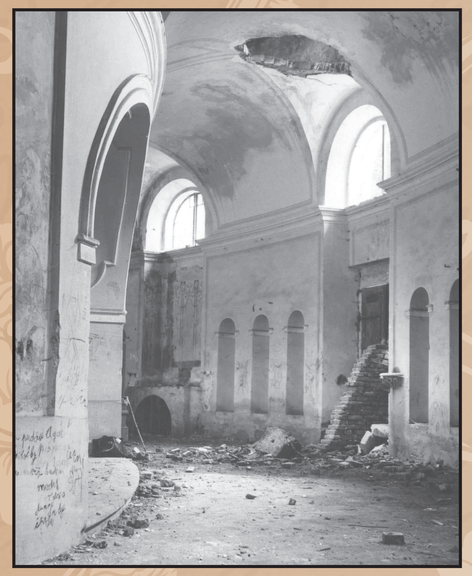

Svatá Anna, boční ambity v roce 1965.

1902
na Tanaberk ke kostelu sv. Anny byla vyznačena turistická trasa

1914
z Tanaberku se stěhuje do Kouta poslední kněz, který pak dochází každé úterý a památné dny na Tanaberk sloužit mši svatou

1917
oprava střechy kostela

Po roce 1918
opuštěná fara z části slouží jako škola pro děti z Nové Vsi
vybudován kuželník

1938
ovládli všerubské pohraničí němečtí ordneři

Po roce 1945
obsadili tanaberskou faru vojáci, kteří střežili státní hranici
kostel používán jako stáj pro koně

Kolem roku 1950
zmizela turistická ubytovna, hospoda i fara

1963
kostel sv. Anny vyhlášen kulturní památkou

1965 – 1968
vandalismus
úplná devastace hrobky, kamenné sochy byly shozené z kostelního ochozu a při pádu prorazily střechu i klenby ambitů

V 70. letech 20. století
oprava, při které byly odstraněny trosky hlavního oltáře a soch

1970
dozorem nad opravou kostela byl pověřen loučimský farář, po něm pak kdyňský farář

26. 7. 1970
se konala ještě v nedokončeném kostele mše, které se zúčastnilo asi 1 000 věřících

Na počátku 90. let 20. století
navázal na opravy a záchranu kostela sv. Anny současný kdyňský farář Msgre. Miroslav Kratochvíl.

1991
první česko-bavorské setkání mládeže Šumavy

Kostel svaté Anny s farou na počátku 20. století.

Od roku 2008 pečuje o okolí kostela Spolek Tanaberk

PLZEŇSKÝ KRAJ

© Zdeněk Procházka, 2017

Současnost

Od roku 2008 pečuje o okolí kostela Spolek Tanaberk, jehož hlavním cílem je péče, obnova a další rozvoj poutního místa Tanaberk.

Ke sv. Anně na Tanaberk přicházejí každoročně procesí z Čech i z Bavorska a koná se zde pravidelně tradiční svatoanenská pouť, Noc kostelů, koncerty a další kulturní, společenské a duchovní akce, které pořádá spolek Tanaberk.

Přes vrch Tanaberk vede jižní větev české Svatojakubské cesty.
V roce 2009 vybudoval spolek lesní altán pro poutníky.

V roce 2017 vytvořil kdyňský farář Miroslav Kratochvíl Křížovou cestu, kterou tvoří čtrnáct různě velkých opracovaných kamenů. Na každém kameni je přilepena dlaždice označující jednotlivá zastavení křížové cesty.

www.tanaberk.cz

PLZEŇSKÝ KRAJ

© Zdeněk Procházka, 2017

Historie poutního kostela

Historie zdejšího poutního místa se začíná psát 25. července roku 1703. Tehdy za večerního soumraku ve svátek sv. Anny navštívil návrší František Pajer (Payer), kantor a varhaník z nedalekých Všerub. Na vrch vystoupil stižen smutkem a duševními depresemi. Pojednou prý nad sebou spatřil zářící oblaka, která jasným světlem zabarvila celou okolní krajinu. Na Pajerovu duši zapůsobil přírodní úkaz vskutku zázračně. Cítil se mocí Boží uzdraven a na místě nechal z vděčnosti vystavět malou dřevěnou kapli. Kaple stála již v následujícím roce a o dvě léta později, 20. 6. 1706, ji slavnostně vysvětil domažlický děkan Jan Ludvík Steyer. Mezi poutníky se zakrátko roznesly zprávy o zázracích, které se po návštěvě kaple a zbožné modlitbě ke sv. Anně udály.

Od roku 1706 do roku 1717, tedy v průběhu jedenácti let, tu bylo odslouženo na 12 000 mší a Tanaberk prý navštívilo 171 648 poutníků. V roce 1712 přijela na Tanaberk komise vyslaná arcibiskupskou konzistoří v Praze, její členové téhož roku zázraky potvrdili a uznali je za pravé. V témže roce bylo započato s výstavbou nového poutního kostela, impozantní stavby, která je dodnes významnou krajinnou dominantou česko-bavorského pomezí.

Nákladnou stavbu nové svatyně podporovali svými dary poutníci ze širokého okolí. K popularizaci nového poutního místa opět přispěl všerubský farář Josef Schübl. V roce 1715 vydal spis nazvaný „Sct. Annaeischer Gnadenfund“. V knížečce soustředil 66 případů zázračného uzdravení a vysvobození poutníků z nejrůznějších nebezpečenství, které se u Svaté Anny měly stát.

Vděčnost za uzdravení dávali věřící najevo zhotovením tzv. votivních tabulek, které byly zavěšeny na zdech kostela, aby si každý mohl přečíst, kolik zázraků se na tomto místě událo. V roce 1717, kdy byla nová svatyně dobudována, obsahovala 300 malých stříbrných tabulek a 2 000 dřevěných malovaných tabulek. Tyto pozoruhodné památky sem byly přemístěny i z původní kapličky, která svou funkci plnila po celé období výstavby nového kostela. Všechny tyto tabulky zmizely z kostela již v průběhu minulého století.

PLZEŇSKÝ KRAJ

© Zdeněk Procházka, 2017

Poutní kostel sv. Anny, původní podoba se dvěma vystupujícími věžemi a pásem arkýřovitých přístavků nad bočními ambity. Na věži je zobrazen patrně znak patrona kostela – rodu Stadionů. Rytina, jejíž autorem je W. Hoffmann, je uložena v archivu Strahovského kláštera v Praze.

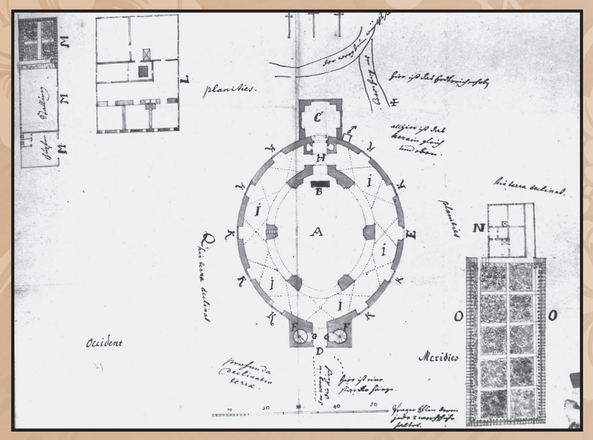

Plán poutního místa s kostelem z roku 1740 (SOA Plzeň-Klášter).

...

Unter die bedeutendsten Barockbauten und Wallfahrtsorte der Domažlicer Region gehört die Wallfahrtskirche St. Anna auf Tannaberg in der Nähe von Všeruby. Nach der Legende ging hier hin durch der fromme Všeruber Organist und Lehrer František Pajer am 25. Juli 1703. Es wurde dunkel und obwohl er krank und seit vier Jahren schwermütig war, zwang ihn eine übersinnliche Macht zum Aufstieg auf den Hügel. Hier sah er ein übernatürliches Licht in agend einem Kellerchen im Boden, genau auf der Stelle der späteren Kirche. Er begann sich zum Gott beten und als die Vision verschwand, wurde er von seinen Krankheiten geheilt. Voll von Freude gab er ein Versprechen, dass er hier eine Kapelle baut, was er auch machte. Weil er arm war, ging er in die umligenden Dörfer und sammelte Almosen für die Kapelle. Die holzerne Kapelle stand hier schon im Jahr 1704.

Seit der Zeit beganen tausende Wallfahrer aus Tschechien sowie Bayern, die auf Heilung hier warteten, hierher wandern. In Kürze reichte die holzerne Kapelle nicht mehr dem Zuzug von Pilgern.
In Jahren 1707 – 1717 besuchten 171 643 Wallfahrer die Kapelle und es wurde 12 tausend Gottesdiensten gehalten. Im Jahr 1712 wurde der Grundstein der neuen Tempel gelegt. Die Tempel wurde durch Baumeister italienischen Ursprungs Mark Antonio Gilmetti projektiert und im Jahr 1717 beendet.

PLZEŇSKÝ KRAJ

© Zdeněk Procházka, 2017

Kostel svaté Anny s vysokou kupolí, foto před rokem 1897 (Muzeum Chodska v Domažlicích).

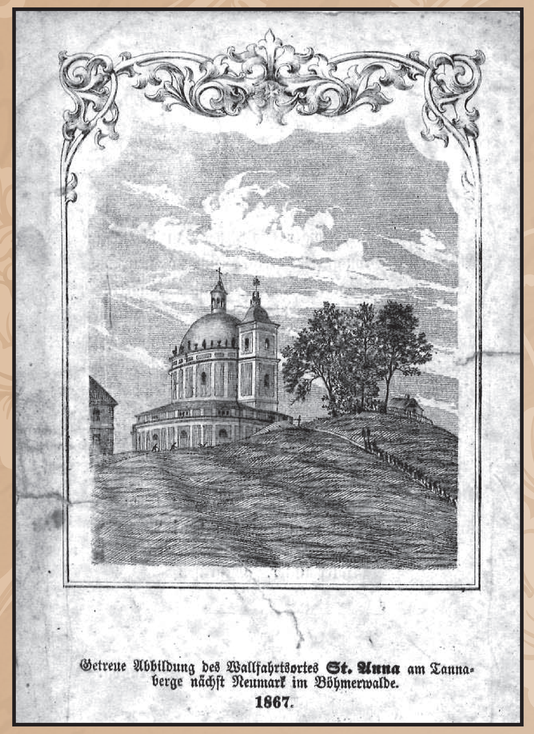

Spisek s dějinami Svaté Anny vydaný v roce 1867 Hippolytem Randou.

...

Zur Popularisierung der Wallfahrtstelle leistete einen Beitrag Pfarrer J. Schübel. Im Jahr gab er ein eine Schrift „Sct. Annaeischer Gnadenfund“ aus, in dem er 66 Fälle einer Wunderheilung und Befreiung von verschiedener Gefahren beschrieb. Durch eine kirscherliche Untersuchung anerkannte Wunder beschreibt auch die Publikation von der Wallfahrtstelle vom Jahr 1868.

Im Jahr 1746 spendete Maria Isabela Gräfin von Stadion die Gebeine von St. Anna der Kirche in einem kleinen geschmückten Futteral.

Der Graf Filip Stadion war der Tanaberks Patron. Er starb im Jahr 1839 und wurde vor dem Hauptaltar begraben. Am Ende der 60. Jahren des 19. Jahrhunderts bauten die Stadions in der Kirche eine neue Gruft, wo dann auch eweitere Geschlechtsmitglieder begraben wurden. Ein grosser Brand aber zeichnete den Untergang der Berühmtheit dieser Wallfahrtsstelle vor. Aber noch um die Wende des 19. und 20. Jahrhunderts kamen auf Tanaberk Wallfahrer aus Tschechien sowie aus Bayern. Im Jahr 1865 brannte die Kirche nach dem Blitzeinschlag nieder, es wurde nur das Bild von St. Anna aus dem Hauptaltar gerettet.

Kostel svaté Anny s farou kolem roku 1890, kostel má ještě vysokou kupoli krovu, která byla sňata v roce 1897.

PLZEŇSKÝ KRAJ

© Zdeněk Procházka, 2017

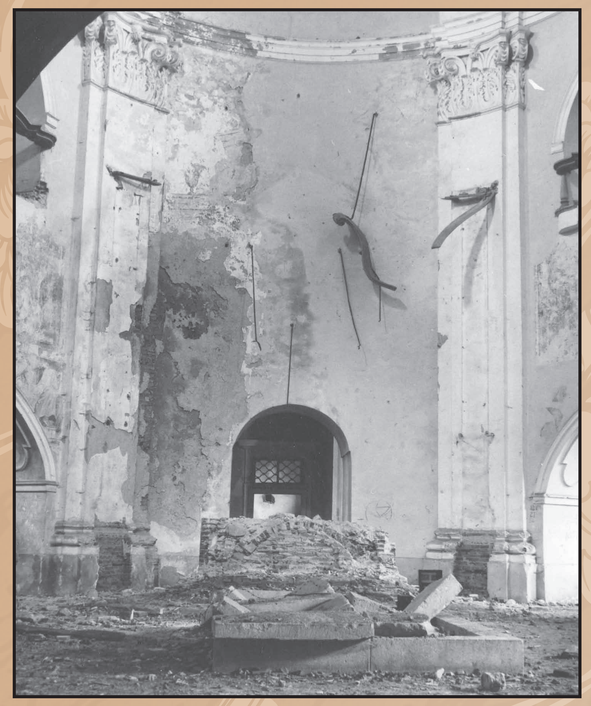

Svatá Anna, pohled do lodi, v popředí rozbitý sarkofág, v roce 1965, stav po útocích vandalů.

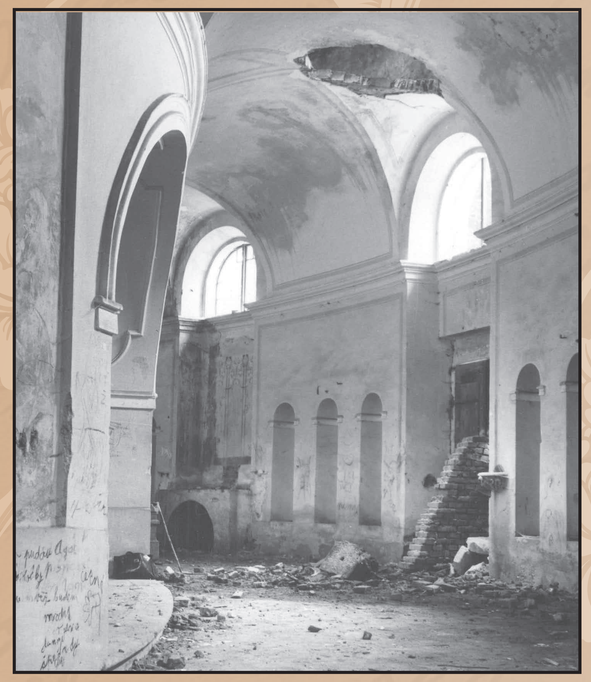

Svatá Anna, boční ambity v roce 1965.

...

Die traurigste Kapitel in der Geschichte von Tanaberk brachte die Periode nach dem 2. Weltkrieg. In der Pfarrei sowie im Gasthaus siedelten sich nach dem Weggehen der amerikanischen Armee die tschechischen die Grenze schützenden Soldaten an und die Kirche diente als eine Stallung. Das ehemalige Pilgerhaus, die Pfarrei und die Schule gingen in 50. Jahren zugrunde. Die Stadions Gruft wurde verwüstet. Nach dem Jahr 1945 verschwand auch der Futteral mit Gebeinen von St. Anna.

Die Wende zum Besseren fang nach dem Jahr 1968 an. Unter Druck von Zeitungenartikeln und der Öffentlichkeit wurde eine Sammlung auf die Reparatur der Kirche genehmigt. Am 26. Juli 1970 wurde in der noch nicht beendeten Kirche eine Messe, an deren etwa 1000 Leute teilnahmen, gehalten. Weitere 20 Jahre sorgte für die Kirche nur ein Paar Kdyner Gläubige. Die erste Wallfahrt zur St. Anna fand nach der längeren Pause erst im Jahr 1991 statt.

Kostel svaté Anny s farou na počátku 20. století.

PLZEŇSKÝ KRAJ

© Zdeněk Procházka, 2017

...

Seit dem Jahr 2008 betreut die Wallfahrtsstelle der Bürgerverein Tanaberk, der im Jahr 2009 einen Waldaltan für die Wallfahrer aufbaute und auf Tanaberk Kultur- sowie Kirchenveranstaltungen organisiert. Am 2. Juli 2017 wurde auch der vierzehnteilige Kreuzweg bei dem Zufahrtweg geweiht. Die Wallfahrtskirche wird jährlich am Feiertag von St. Anna geöffnet und in der Saison werden Sonntagsmessen für Gläubige aus der nahen Umgebung gehalten. Diese Ort ist auch eine Haltestelle des Jacobswegs.

PLZEŇSKÝ KRAJ

© Zdeněk Procházka, 2017